

Live 3 – tolke novelle

- **Sammenligning**
 - **Du er snill som et lam**
- **Metafor**
 - **Du er sprø**
- **Konnotasjoner**
 - **Hvit varebil (kan gi konnotasjoner til visse typer man vil unngå hvis man har barn)**
- **Personifikasjon**
 - Kjærligheten vil seire til slutt (abstrakt som får menneskelige egenskaper)
- **Besjeling**
 - Natur og ikke-levende ting som får menneskelige egenskaper
 - Vinden hyler, Bilen streiket
- **Kontrast**
 - Motsetninger
- Symboler
 - F. eks. korset (vekker en rekke tanker, følelser etc.)
- **Allusjoner**
 - Skjulte henvisninger til noe (historien, et dikt, en sang, osv.)
 - NB! Må være litt skjult
- Gjentakelse (at noe gjentas)
- Anafor
 - **Du er snill, du er god, og du er fin**
- Enderim
 - I loved you **so**
 - Baby why did you have to **go**
- Overdrivelse (hyperbol)
 - Jeg dør hvis han skriver til meg
- Underdrivelse (litotes)
 - Han er ikke akkurat treg (= han er rask)
- Ironi (si det motsatte av hva man mener)

Retorikk:

Kunsten å overtale/overbevise

- Brukes for å
 - Få folk til å handle (gjøre)
 - Få folk til å endre mening/holdning om noe
- Viktige begreper
 - Den retoriske situasjonen (kairos)
 - Hva er det påtrengende problemet? (hvilket problem prøver man å løse)
 - Hvem er det retoriske publikummet (målgruppen)
 - Andre retoriske vilkår
 - Appellformene
 - Etos
 - Troverdighet
 - Vis at du er dyktig
 - At du har god moral
 - At du vil det beste for det retoriske publikummet
 - At du er autentisk/ekte
 - Patos
 - Følelser
 - Prøv å presisere hva slags følelser det spilles på.
 - Logos
 - Å appellere til hva som virker rimelig/sannsynlig/fornuftig
 - Aptum:
 - Spør deg selv om ordene ser ut til å være tilpasset situasjonen.
 - Passer ordene til den retoriske situasjonen generelt?
 - Passer ordene til den som snakker?
 - Passer ordene til sjangeren?
 - Passer ordene til temaet som tas opp osv.

Tolke novelle:

- Motiv, tema og budskap
 - **Motivet** – den ytre handlingen
 - Motivet i novellen er at (forklar hva som skjer)
 - Motivet er at et kjærestepar skal passe en hund som tilhører kusinen til kvinnen i paret. Det tror først at det er en katt de skal passe, men når de henter henne, viser det seg å være en hund som heter Freyja. De dagene de passer Freyja, opplever kvinnen noe som forandrer henne, og hun begynner å se seg selv og forholdet sitt på en ny måte.
 - Når det gjelder motivet, er novellen formet som et slags brev til en hund hovedpersonen har passet. Vi får høre om hvordan hovedpersonen i starten har lite interesse for hunder – så lite at hun til og med googler «Hvordan gå tur med hund?». Gradvis begynner hun imidlertid å forstå hunden mer og mer, både dens oppførsel og behov, og denne empatien og forståelsen ser i neste rekke ut til å gjøre at hun selv begynner å oppføre seg mer og mer som hunden. I slutten, etter at hunden har blitt hentet, føler hovedpersonen at det er blitt stille der hun bor. Hun oppfører seg litt som hunden, selv om den ikke lenger er der, og kjæresten spør til slutt om ikke hun hadde hatt godt av en luftetur.
 - **Tema** – Hva teksten *egentlig* handler om – på et dypere plan
 - Novellens tema **kan sies å være** [sorg] [ensomhet] [hvordan vi mennesker noen ganger gjør ting uten å ane hvorfor]
 - Kan sies å være
 - ser ut til å være
 - tematikken synes å være knyttet til ...
 - frihet og kontroll
 - monotonien i moderne menneskeliv
 - Identitet og selvrealisering
 - Behov for å slippe seg helt fri/ være seg selv?
 - Budskap – hva forfatteren vil si oss
 - Formuleres med «at»
 - Budskapet ser ut til å være ...
 - ... at vi kanskje av og til burde slippe oss litt mer løs, og slutte å gjøre alt på kommando
 - Komposisjon (oppbygning)

- Eksposisjon. Igangsettingsfasen – når de henter hunden (misforståelse). Spenningsstigning – gradvis større forståelse for hunden og seg selv. **Spenningsstopp:** Enten når hun «blir til en hund» i slutten, eller når hun synger med hunden, løper naken etc. Spenningsutløsning når kjæresten spør om luftetur i slutten.
- Fortellertype
 - Personal forteller (jeg-forteller). Teksten formet som et slags «kjærlighetsbrev» til hunden. Viser det sterke båndet hun har fått til hunden. Historien blir gjenfortalt, og vi som lesere er med på den gradvise endringen til hovedpersonen
- Personene
 - Fortelleren (dynamisk karakter – endrer seg)
 - Ikke interessert/ usikker i starten. Synes egentlig ikke hunden til kusinen er søt. Synes ikke at hun selv duger til å ta ansvar for noe. Forstår ikke hundens behov og oppførsel i starten, men begynner gradvis å forstå, og få empati. Ser seg selv i hunden. Hunden føler seg fanget i leiligheten og av krav om en bestemt oppførsel. Dette blir et slags bilde på hvordan hun selv føler seg fanget. Det er ikke naturlig (lek er liksom noe dårlig – man skal ikke jazzes opp). Etter hvert har hun behov for disse turene. Hun ignorerer deadline for å gå med hunden. Synes det er vondt å røske i båndet. Vil slippe det løs, men tør ikke helt: (hvem vet hva som da kunne ha skjedd). I slutten, etter at hunden har dratt, ser hun ut til å slippe seg løs og «og crazy», sprengte det bundne «menneskelivet»
 - Kjæresten: På fotballkamp, stort sett. Ikke positiv til hunden i starten (har regnet med en katt) Men har også empati. Spør om han skal gå med hunden, spør om hun trenger en luftetur. (tilbyr seg å lufte to ganger) – Først og fremst en representant for det kontrollerte samfunnet.
 - Oslo, Vålerenga,
 - Virkemidler
 - Sammenligninger
 - «Øyra dine flagra som håret mitt»
 - Viser hvordan hovedpersonen og hunden nesen smelter sammen – hun er i ferd med å fri seg fra samfunnet og komme i kontakt med noe mer ekte.
 - Gjentakelse av ordet «forstod» (6 ganger) (i starten skjønner de ingenting, men etter hvert?)
 - Mange ord og uttrykk med dobbel betydning:

- Men hvem vet hva som da kunne ha hendt.
- Vi tusla rundt i dei stille gatene, nakne begge to

Oppgave 3 – Novelletolkning

Tolkning av novellen «Jazz meg opp» av Monica Goksøyr

Novellen «Jazz meg opp» er en del av novellesamlingen <i>Slemme jenter</i>. Den ble skrevet av Monica Goksøyr i 2023. Motivet er et kjærestepar som skal passe en hund som tilhører kusinen til kvinnen i paret. De tror først det er en katt de skal passe, men når de henter henne, viser det seg å være hund som heter Freyja. De dagene de passer Freyja, opplever kvinnen noe som forandrer henne, og hun begynner å se seg selv og forholdet sitt på en ny måte. Tema i novellen kan sies å være hvordan vi undertrykker oss selv for å passe inn i andre sine forventninger. Teksten handler egentlig om forskjellen mellom ekte og ikke-ekte kjærlighet, og om hvordan man kan glemme hvem man er når man er redd for ikke å bli elsket. Et sitat som viser dette godt er når kjæresten sier: «Ikkje jazz henne opp, da ...». Han liker ikke at kvinnen eller hunden slår seg løs og er seg selv. Dette er ikke ekte kjærlighet. Et annet sitat som underbygger temaet er når kvinnen tenker: «Forstod han ikkje at du måtte ventilere litt, at du ikkje kunne brenne inne med alt». Disse to sitatene viser at novellen vil si noe om at det er viktig å få lov til å være seg selv, og at kjærlighet ikke bør ha grenser. Novellen har en personal forteller, og synsvinkelen ligger hos kvinnen i kjæresteparet. Det er brukt en personal forteller, og vi får bare vite det som kvinnen selv ser, hører og tenker. Historien virker som om den nesten er et slags brev fra fortelleren til Freyja etter alt har skjedd. Det ser ut som at hun ser tilbake på perioden da de passet henne. Med dette valget av fortellertype oppnår Goksøyr at leseren kommer tett på kvinnens tanker og følelser. Vi opplever handlingen fra innsiden. Derfor kan vi som leser kanskje kjenne oss igjen i det hun opplever. Valget av fortellertype er med på å forsterke novellen sitt tema, fordi vi	Innledning (nevne navn på vedleggene, antyde hva teksten handler om). Kan godt si motivet her. Skrive om hva som kan være tema Om fortellertype Mer om hva valget av fortellertype gjør
---	---

ser alt gjennom øynene til noen som prøver å forstå noe viktig om livet sitt. Historien starter med en kort innledning, også kalt eksposisjon. Paret henter Freyja. Denne innledningen er effektiv fordi den med en gang viser noe om forholdet mellom de to: kjæresten er skuffet og sier «Dette får vere ditt ansvar», som om han allerede har lave forventninger til kvinnen og hunden. Historien blir fortalt etter at den er ferdig, men ting skjer kronologisk, altså i riktig rekkefølge. Det er ikke store hopp i tid, men leseren vet hele veien vet at noe har forandret seg for kvinnen. Det bygger kanskje opp spenning. Spenningstoppen i novellen er scenen i parken, der Freyja løper rundt og rundt og har et slags anfall. Kvinnen tenker: «Eg vurderte nesten å løyse deg frå bandet, men kven veit kva som då kunne hendt?». Denne spenningstoppen sier mye om hva novellen egentlig handler om: Her virker det som at det kanskje er seg selv hun har lyst til å slippe løs, men hun tør ikke. Dette viser temaet. Novellen ser ut til å handle om å tørre å slippe seg løs, men samtidig være redd for konsekvensene. Denne oppbygningen og spenningstoppen gjør at leseren gradvis forstår at forandringen som skjer med kvinnen er det viktigste i novellen. Kvinnen i novellen er den personen vi følger tettest. Det virker som at hun er en person som har lært å ikke ta for stor plass. Dette vises blant annet i at hun tenker: «Eg hadde dårleg samvit, visste like godt som han at eg ikkje dugde til å ta ansvar for noko ...». Det virker som at hun ikke synes hun er god nok, og at kanskje kjæresten heller ikke synes det. Kanskje kan vi tolke kjæresten som et bilde på samfunnet, en metafor. Samfunnet synes ikke hun er god nok. Men i løpet av dagene med Freyja forandrer hun seg. Mot slutten springer hun ut av dusjen med vått hår for å gå tur,	Oppbygningen i novellen. Mer om oppbygningen - Rekkefølgen novellen blir fortalt i Enda mer om oppbygningen , og hva denne kanskje sier om temaet. Om hovedpersonen. En forklaring med eksempler
---	--

og kjenner at «det kjendest luftig og lett». Hun virker friere og mer seg selv. Hun har sluppet seg løs, og blitt mer som hun egentlig er. Forfatteren bruker flere språklige virkemidler for å få frem temaet. På bilturen hjem brukes en simile, en sammenligning, for å beskrive den dårlige stemningen: «... det kjendest som å stå i heisen med ein framand ...». Dette bildet gjør det enkelt for leseren å forstå hvordan det føles mellom dem. Novellen bruker også metaforer gjennom hele teksten. Det at Freyja stirrer på henne med «det brune forventningsfulle blikket» og kjenner seg igjen i henne, ser ut som en metafor for det at hun selv lengter etter kjærlighet. Båndet som hunden er festet med, kan sees på som en metafor for samfunnet sine forventninger, som holder kvinnen nede. Ordet «jazz» i tittelen og i dialogen har konnotasjoner til det å være fri. I jazz finnes det ikke så mange regler. Man kan ta musikken litt som den kommer. Man kan slippe seg løs. Novellen er skrevet med hele setninger, men det virker nesten som at fortelleren snakker på en muntlig måte. Dette gjør at teksten føles ekte. Av virkemidlene i novellen er det nok metaforene som er viktigst for å få fram temaet. Det er på grunn av metaforene at vi forstår at Freyja og båndet hun holder, ikke bare er en hund og et bånd, men et bilde på henne selv og det som holder henne igjen. Hun selv er som en hund som bare vil løpe fritt. Etter min mening dette en god novelle. Goksøyr klarer å si noe ekte og ikke-ekte om kjærlighet, og frihet og tvang, uten å si det rett ut. Valget av fortellertype, oppbygning og metaforer virker godt sammen, og dette gir leseren rom til å tenke selv. Kildeliste	Om virkemidler, sammenligning Mer om virkemidler – metaforer Mer om virkemidler – ord med bestemte konnotasjoner Om virkemidler – hva som er viktigst. Avslutning – personlig mening. Kildeliste
--	--

Goksøyr, M. (2023). Jazz meg opp. I Slemme jenter. Aschehoug. (952 ord)	
---	--